

ÜLO OLL – 90

Käeoleva aasta 17. augustil möödub 90 aastat tunnustatud loomakasvatusteadlase, põllumajandusteaduste doktori, Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) põllumajandusloomade söötmise kateedri kauaaegse juhataja professor Ülo Olli sündist.

Neid inimesi, kes Ülo Olli lähemalt tundsid ja temaga koos töötasid jääb aina vähe-

maks ja sestap oleks paslik taas meenutada ühe tuntud Eesti põllumajandusteadlase elukäiku.

Ülo Oll sündis 17. augustil 1927. a Tartumaal Sadukülas talupidajate perekonnas. Lapsepõlv möödus Viljandimaal Kõo vallas Koksvere külas Kobina ning Männiku talus. Oma lapsepõlve meenutustes on ta kirjutanud, et juba väikese poisina tuli tal käia karjas, õppida selgeks vikatiga heinaniitmine ning lehmälüpsmine. Viimase oskuse poolest oli ta tollal üle küla poiss. Alghariduse sai ta kohalikus Soomvere algkoolis. Peale neljandat klassi suundus õppima Põltsamaa progümnaasiumi. See sai küll 1941. a kevadel lõpetatud, kuid lõputunnistus jäi alanud sõja tõttu ja mitmetel muudel põhjustel kätte saamata. Sõja aastatel oli õppimises kolmeaastane paus, mis möödus isatalus talutööde tehes. Tööd tuli teha kõikjal – põllul, heinamaal, metsas, karjalaudas.

Pärast sõda, kui alustas tööd Kuremaa Zootehnikum, otsustas noormees seal oma õpinguid jätkata. Otsuse tegemisele aitasid kaasa talust saadud oskused ning armastus loomade vastu. Selle oma elu esimese tõsise valiku kohta, mis määras paljuski tema edasise saatuse, on Ülo Oll ise hiljem kirjutanud: „Elu on liikumine – õnnelikud juhused ja julged otsused tõstavad kõrgemale, õppimine ja töö kannavad kaugele.“

Põhjalikult oma päritolust, lapsepõlvest, õpinguaastatest (kuni Kuremaa Zootehnikumi lõpetamiseni) jõudis Ülo Oll ise kirja panna. Ta kogus ajalooarhiivist fakte, mille põhjal kujunes välja uurimus nii oma päritolu, kui ka kodukandi ajaloo kohta. Tema lapsepõlve meenutustest saab välja lugeda, et juba varasest noorusest peale tundis ta huvi õppimise ja pideva enesetäiendamise järele.

Tema töökust ja töösse suhtumist tunnustati juba algkoolis, samuti progümnaasiumis ja tehnikumis. Kuremaa koolis õppimise kohta on ta kirjutanud: „Mulle tundub, et praegu on kõige tähtsam õppimistahe, tahe endale üks kui teine asi selgeks teha. Kes õpetaks tahtmist ja tahtmise tahtmist. Kas kool või elu?“

Tundub, et temal seda tahtmist oli ja ta oli otsustanud edaspidi õppimisega tõsiselt tegelda.

Lõpetanud kahe aastaga Kuremaa kooli, arvati ta 5% lõpetajate hulka, kellel oli võimalus jätkata õpinguid ülikoolis. Ta ei jätnud seda võimalust kasutamata.

Ka ülikoolis õppimine ei valmistanud talle raskusi. Ta sooritas eksamid tavaliselt enne tähtaega, mis võimaldas õppimise kõrvalt ka töötada ning ülalpidamis- ja kooliraha teenida. Juba peale esimese kursuse lõpetamist töötas ta Eesti Punase Karja Tõuseltsis ja järgmisel suvel TRÜ Raadi õppe-katsemajandis zootehnikuna. Praktilisi kogemusi ja enesekindlust andsid juurde ka töötamine zootehnikuna Antsla Põllumajandustehnikumis ning õpetajana Jäneda Põllumajandustehnikumis.

1950. a sügisel, kui ülikoolis õpingud edukalt lõpetanud ja *cum laude* diplom käes, suunati ta aastaks edasi õppima Moskva Timirjazevi-nimelisse Põllumajanduse Akadeemiasse argopedagoogika teaduskonda, kus omandas tehnikumiõpetaja kutse loomakasvatuse erialal. Järgnesid neli aastat töötamist õppealajuhatajana Antsla Põllumajandustehnikumis. Võimalus teadustööle siirdumiseks tekkis siis, kui Eesti Põllumajanduse Akadeemia kuulutas välja sihtaspirantuuri koha Leningradi Põllumajandusinstituudi juures. Aastatel 1956–1959 oli ta Leningradi Põllumajandusinstituudi söötmise kateedri juhataja, professori (hiljem akadeemik) A. P. Dmitrotšenko aspirant, kelle juhendamisel valmis kandidaadidissertatsioon „Karjamaarohu ja põllult saadava haljassööda võrdlev söötmine piimalehmadele“. Kaitsmine toimus Leningradis 1959. a jaanuaris. Juhendaja on hiljem oma õpilase kohta öelnud: „Ülo Oll oli läbi aegade üks tema töökamaid ja andekamaid õpilasi.“

Peale dissertatsiooni kaitsmist jätkus töö EPA põllumajandusloomade söötmise kateedris assistendina ning tuli hakata tegelema õppetööga. Praktikumide juhendamise juures ei kaotanud ta aega ja hakkas koguma materjale doktoritöö tarvis.

Aastatel 1960–1962 avanes võimalus täiendada end Saksamaal Leipzigi ja Jena ülikooli juures. Seal oldud aastatel uuris ta põhjalikult loomade mineraalset toitumist. 1962. aastal ilmus trükitist loomade mineraalset toitumist käsitlev raamat. Saksamaal sai Ülo Oll hea koolituse katse- ja analüüsiandmete statistilise töötlemise meetodite osas ning naastes hakkas ta ka siinsetele kolleegidele, hiljem ka üliõpilastele seda õpetama.

Saksamaalt tagasi tulles, pühendus ta täielikult teaduslikule tööle. Intensiivse uurimistöö põhjal valmis 1966. a kevadeks mahukas kaheköiteline doktoritöö „Piimalehmade produktiivsuse ja füsioloogilise seisundi uurimine suvise söötmise tingimustes. Selle kaitsmine toimus 1967. a jaanuaris Leningradi Põllumajandusinstituudis“.

Doktoritöö kaitsmise järel töötas ta mõne aasta (1966–1968) dotsendina. 1968. aasta septembris valiti ta EPA põllumajandusloomade söötmise kateedri juhatajaks. Seda vastutusrikast ametit pidas ta 24 aastat. 1970. a omistati Ülo Ollile professori kutse ja 1974. a teenelise teadlase aunimetus. Aastatel 1979–1986 täitis professor Oll ka EPA zootehnikateaduskonna dekaani kohustusi, aastatel 1959–1960 oli Üliõpilaste Teadusliku Ühingu esimees ning hiljem, aastatel 1968–1979 selle teaduslik juhendaja.

Kateedrijuhatajana juhtis ja korraldas professor Ülo Oll kateedri teaduslikku uurimistööd. Tema ettevõtmisel rajati Räni katselaut, mis oli ligi kaksikümmend aastat kateedri teadusliku uurimistöö baasiks.

Professor Oll tegi pedagoogitööd ligi 40 aastat, õpetades põllumajandusloomade söötmist, loomakasvatuse aluseid, üldist loomakasvatust, biomeetriat, katsete meetodikat ning magistrandidele ka põllumajanduse ajalugu ja teadustöö metodoloogiat. Tema 1997. a 28. jaanuaril magistrantidele peetud loeng jäigi viimaseks.

Õppejõuna oli tal suur teadmiste pagas ning ta võis pikalt ja põhjalikult rääkida kõigest. Tema loengud olid sisukad, ta oskas neid huvitavalt ja meeldejäävalt esitada.

Professor Ülo Ollil oli palju õpilasi, kellele ta õpetusi jagas. Ta oli ametlikuks konsultandiks 4 teadusdoktorile, 2 filosoofiadoktorile, juhendajaks 12 teaduste kandidaadile ja 7 magistrile. Oma teadmisi ja abi jagas ta aga kõigile, kes tulid tema käest nõu küsima. Ta oli paljude teadustööde oponentideks.

Mitmekülgne oli Ü. Olli tegevus ka väljaspool otsest õppe- ja teadustööd. Ta oli paljude vabariiklike komisjonide juht ning mitmete teadusnõukogude ja kaitsmisnõukogu liige. Aastaid oli ta Leningradi Põllumajandusinstituudi teadusnõukogu liige, 1970–1975 Eesti Teaduste Akadeemia doktorinõukogu liige, 1970–1989 EPA ja Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi spetsialiseeritud nõukogu liige, EPMÜ põllumajandus- ja majandusteaduste doktorinõukogu liige, oli Üleliidulise Põllumajandusteaduste Akadeemia söötmisseltsiooni liige (1972–1985), aastatel 1989–1995 Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi asepresident, üliõpilasseltsi Liivika vilistlaskonna liige.

Ülo Oll kuulus ka mitmesugustesse söötmissalaseid küsimusi lahendavatesse komisjonidesse, ning oli aastatel 1971–1995 Vabariikliku Jõusööda Uurimiskeskuse teaduslik juhendaja.

Ülo Oll oli hea kirjamees, tema sulest on ilmunud 25 õpikut, monograafiat või käsiraamatut. Tema mitmes keeles kirjutatud teaduslike artiklite loetelus on üle 600 nimetuse. Peale selle kirjutas ta palju sisukaid artikleid nii ajalehtedele kui ka ajakirjadele. Teada oli ka tema anne aeg-ajalt oma mõtteid värsiridades väljendada.

Suure panuse andis Ülo Oll Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi teadusajakirja Agraarteadus taasilmumisele, olles ühtlasi aastatel 1990–1996 selle peatoimetaja. Ta oli ka põllumajandusentsüklopeedia asetoimetaja ja „Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos I osa“ toimetaja. Tema toimetada olid 1970–1990-ndatel aastatel EPA söötmissalased teaduslike tööde kogumikud. Lisaks nendele oli ta ka paljude teaduskogumike toimetaja.

Hinnatud teadlasena ja hea kõnemeheena oli Ülo Oll oodatud lektor ja nõuandja nii vabariigi tippjuhtide, loomakasvatusspetsialistide kui ka praktikutest loomakasvatajate hulgas.

Lisaks erialastele teaduslikele probleemidele, huvitas teda ka ajalugu. Tänu oma heale mälu, oskas ta põhjalikult rääkida nii eesti mõisatest ja mõisnikest, Eesti esimese vabariigi riigitegelastest, Eesti põllumajanduse suurkujudest kui ka Vene tsaaridest. Viimastel eluaastatel tungis ta piibli saladustesse ja võis pikalt ja põhjalikult sel teemal rääkida. Kahjuks on sellest kõigest kirjasõnas vähe järele jäänud. Ülo Olli töötahe ja töökus oli hämmastav.

Ülo Olli on ise öelnud, kui juhus ei oleks teda 1944. aastal Kuremaale viinud, oleks võinud temast saada ajaloolane, matemaatik või veel keegi kolmas.

Professor Ülo Oll lahkus meie hulgast 31. jaanuaril 1997. aastal, 5. veebruaril sängitati Raadi kalmistule. Helge mälestus lugupeetud professorist jääb südamesse kõigile, kes teda tundsid.

B: ENE 5, 1973, lk. 499.

ENE I lisakõide, 1978, lk 73.

EE, 7, 1994, lk. 58.

EPA Õppe-teadusliku Koosseisu Bio-Bibliograafiline Teatmeteos 1951–1981. – Tartu, 1981, lk 174.

EPA 40. Töötajad ja vilistlased 1981–1990. – Tartu, 1991, 80–81 lk.

Audoktorid, töötajad ja vilistlased. – Tartu, 1996, lk 74.

Agraarteadus 1997, VIII, 1. 134–135 lk.

Agraarteadus 1997, VIII, 3. 286–287 lk.

Agraarteadus 2007, VIII, 2. 149–150 lk.

Silvi Tõlp